ה ע ת ק

21.3.79

לכבוד ראש ממשלת ישראל
מר מנחם בגין, שלום וברכה.

בפגישה שהתקיימה בביתי, לפני צאתו של קרטר ל"יד ושם" ולהר-הרצל, התבודדנו כרבע שעה, לאחר כמה דברי-נימוסין, שאלתיו כיצד מעריך הוא את המצב באותה שעה. אמר כי הוא מדוכא מאוד מן השיחה שקיים אתך בלילה הקודם, מיד עם הגיעו. הוא הציג לי שאלה מדהימה: האם אתה חושב שמר בגין התחרט ואינו רוצה יותר להמשיך במו"מ להסכם השלום? הבעתי תדהמתי על שאלתו, ואמרתי: מה קרה, כיצד יכול אתה להגיע לשאלה כזאת? ענה שהוא נבוך מאוד (perplexed) מן השיחה, שאתה טענת שאינך יכול לחתום עכשיו על הסכם השלום בטענה שאתה צריך להביאו תחילה בפני הכנסת. לדבריו, לא הספקתם כמעט לדון על תוכן ההצעות שהביא עמו. אמרתי לו שעם כל הכבוד לו, כמנהיג העולם החופשי, שעליו רובצת אחריות גלובלית קשה, אסור לו לטעות בהערכות מצב. מר בגין עמד במערכות קשות מבית ומחוץ, והן לא נסתיימו, הקריב רבות למען השלום, קרבנות שאפילו אני - יונה שביונים במפלגת העבודה לשעבר - לא בטוח שהייתי מוכן להם. לומר עליו ש"הוא שינה דיעתו" - זה לפחות טעות קשה. אם יורשה לי, נראה לי כי היה זה שיקול מוטעה לעסוק עם רה"מ עם פרוצדורה וטקסי-חתימה, כאשר השאלות החיוניות טרם התלבנו וטרם סוכמו, מה גם שיש מחויבות לרה"מ להביא לכנסת את ההסכם לפני החתימה. אצלנו הדמוקרטיה אינה מלה סתמית, אלא ישות של ממש!

אמר לי שעומד הוא לבוא בפני הממשלה, ושאל לדעתי מה עליו לעשות בישיבה. עניתיו: "קודם כל דבר על ההצעות עצמן, והנח לכל הנושא של חתימה וטקס". אלה שאלות של חיים ומות בשבילנו, וקודם כל צריך לפתור אותן, החתימה - תגיע ביום המתאים. לא זה העיקר.

שאל האם לדעתי יוכל רה"מ להעביר דעתו בממשלה גם אם יווצר רוב נגדו. אמרתי לו כי בהניחי את המצב, לא תיתכן אפשרות כזאת. אם רה"מ יתנגד להצעות, תהיה כל הממשלה כמעט בדעתו. אם יהיה בעדן, הממשלה תהיה אחו ברובה, להוציא 3-2. שאל מי?

/2...

אמרתי: אולי לנדאו, המר ושרון. אבל תלוי בתוכן ההצעות. כך או אחרת, יש אדם אחד שבנושאי חוץ ובטחון יכריע את הכף, והוא רה"מ, ואתו יש לשוחח ואותו לשכנע.

אמר שבפגישות עם סאדאת, נוכח שסאדאת בא לקראתו (forthcoming) ובחמש דקות הוא יודע היכן הוא עומד. עניתיו, שהדבר ודאי נובע מכך שהעמדה האמריקנית עוזרת לסאדאת להרגיש טוב, מה גם שסאדאת אינו נזקק להליכי דמוקרטיה מסורבלים.

אמר שהוא חופתע כאשר נוכח שרה"מ חוזר בו מהסכמה להצבת משקיפים מצרים בעזה. אמרתי, שלי לא זכורה הסכמה כזאת.

עם פרידה, הניח ידו על כתפי ושאלני: האם עלי להתיאש מן ההסכם? אמרתי לו: חלילה, יהיה הסכם! רה"מ רוצה בכך בכל ליבו, כל הממשלה והכנסת. אם רק תוכן ההצעות יהיה חיובי - צפוי רוב גדול להסכם, אם רק לא "תמעכו לנו את הידי".

הודה ואמר לדבריו "כי הוא מתחיל לראות קרני-אור והוא מבין טוב יותר את הלכי הרוח בישראל".

בפגישה מקרית עם בז'ז'ינסקי ולואיס, ציטטתי להם את דברי קרטר בענין המשקיפים בעזה. שאלתי: מתי הסכימה ישראל למשקיפים כאלה בעזה? ענו: היה לנו יסוד להניח, ויותר מאשר להניח, כי אתם תסכימו לכך. שאלתי: האם שמעתם פעם מרה"מ הסכמה כזאת? ענו: לא ממנו, אבל מאחרים. אמרתי: זה ממש מדאיג שחנשיא קרטר מתהלך בהרגשה שישראל נסוגה מחבטחת כביכול. אתם חייבים מיד לומר לו כי לא היתה התחיבות כזאת.

בתשובה לשאלותי החוזרות, ענו: לא, לא היתה התחיבות מפורשת (clear commitment) אבל הובח לנו להבין שיש אפשרות כזאת. אמרתי: הבעיה של אמון היא חיונית מאוד. אם רוצים אתם להציל את המשא ומתן, תאמרו מיד לקרטר טלא היתה התחיבות כזאת, ובמידה שהבנתם משהו - זה לא היה בשיחה עם ראש הממשלה. אחריות כבדה רובצת עליכם בנושא זה. הנשיא הוטעה בנושא זה וחובתכם לתקן המעוות.

שניהם הבטיחו לפעול בכיוון זה.

/3...

בארוחת-הערב, שהתקיימה במשכן הכנסת, מצאתי את קרטר קצת יותר רגוע, אך עדיין מוטרד מענין חתימת החסכם.

אמרתי שבדקתי הענין, ומצאתי כי באמת רה"מ התחייב פומבית להביא הנושא לכנסת לפני החתימה. הסברתי שנית הליכי הדמוקרטיה אצלנו וברגישות הבלתי-רגילה שיש במפלגות לתוכן החסכם.

אמר שמעמדו ומעמד ארצות-הברית עומדים במבחן עכשיו, איך יחזור בלי חתימה?

אמרתי לו כי, עם כל הכבוד, הוא מפריז בערך הטקס. אם תצליח להביא לסיום מוצלח של המו"מ - תשיג את מטרתך. העיקר הוא שתוכל להכריז כי שני הצדדים הגיעו להסכמה, וכי טקס החתימה יערך כעבור שבוע. תרושם (effect) יהיה אותו רושם, עם חתימה או בלי חתימה. אולי, להיפך כדאי לדחות החתימה ולהכין אותה כהלכה ובנפרד, זה יותר טוב לך ולענין.

אמר: טוב, יתכן שאתה צודק. יש בזה הגיון.

חזרתי לענין משקיפים מצרים בעזה, אמרתי שבדקתי הענין ואני קובע שלא היתה מחויבות מצד רה"מ בנושא זה, ולכן גם אין לטעון שחזר בו. רה"מ אינו חוזר בו מדיבורו. אני השחייכתי למפלגת אופוזיציונית (הפסיקני: כן, אני יודע) והתנגדתי למדיניות של רה"מ, אבל אף פעם לא יכולתי לומר כי הפר התחיבות -

הרהר ואמר, אבל המצרים לוחצים בענין זה. איך אפשר שיהיו בעזה ישראלים, אמריקנים ואחרים ורק לא מצרים?

אמרתי לו: רה"מ הלך כברת דרך ארוכה לקראתך ולקראת המצרים, למה לא תלחץ על המצרים? למה לתת להם כל-כך הרבה good time?

חייך, הניד בראשו, ועברנו לנושאים אחרים.

על אלה ועל השיחה שהתקיימה בינו לבין רעיתי, בגילוי-לב מפליא - בהזדמנות אחרת.

השגריר לואיס אמר לי בטקס הפרידה בלוד, כי קרטר אמר לו שקיבל ממני "הדרכה מועילה מאוד וידידותית מאוד".

יתכן ואלה דברי-נימוסין בלבד, אף כי ברצוני להאמין שאולי חועלתי לתרום במשהו בנושא הנכבד של המו"מ לשלום.

בכבוד רב ובברכה,

יצחק נבון